

Datum
21 februari 2011

Ons kenmerk
VSNU 11/0078 U

Doorkiesnummer
+31 (0) 70 302 14 33

Onderwerp
Onderwijsprogramma's

Uw kenmerk

E-Mail
vanhees@vsnu.nl

Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken
De heer dr. H.P.M. Knapen
Postbus 20061
2500 EB DEN HAAG

Geachte heer Knapen,

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om op 8 maart te komen praten over de toekomst van de hoger onderwijsprogramma's NFP en NICHE.

Om zo optimaal mogelijk gebruik te kunnen maken van de vergadertijd, stuur ik u hierbij een notitie waarin onze gedachten over toekomstige onderwijsprogramma's gericht op ontwikkelingssamenwerking zijn samengevat. Deze notitie is in gezamenlijkheid opgesteld met de HBO-Raad/Profound, Nuffic, SAIL en PIE.

Met vriendelijke groet,
mede namens Guusje Ter Horst, voorzitter HBO-Raad,

Dr. S. J. Noorda
Voorzitter

Bijlage: 1

MEMORANDUM
OVERLEG STAATSSECRETARIS DR. H.P.M. KNAPEN MET
VSNU, HBO-RAAD, SAIL, PIE EN NUFFIC
8 MAART 2011
TOEKOMST VAN DE HOGERONDERWIJSPROGRAMMA'S NICHE EN NFP

1. Kansrijke instrumenten voor kabinetsbeleid ontwikkelingssamenwerking

Uitgangspunt van het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingbeleid is het stimuleren van economische ontwikkeling en zelfredzaamheid. De *Basisbrief Ontwikkelingssamenwerking* benadrukt daarbij de focus op die terreinen waarover/waarin Nederland kennis en ervaring heeft. Dit biedt dus veel kansen voor het hoger onderwijs en onderzoek. De programma's NICHE en NFP passen daar goed in. Ontwikkelen van clusters van bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties in bijvoorbeeld de sectoren landbouw/voedselzekerheid of water kan niet zonder kennis. De noodzakelijke succesfactor voor zowel private als publieke investeringen in deze sectoren is namelijk de capaciteit van de betrokken bedrijven en organisaties.

Het opbouwen van de capaciteit van organisaties gebeurt via het verhogen van kennis en kunde van de werknemers (NFP). Het opbouwen van de lokale capaciteit om de kennis en kunde te kunnen produceren en ter plaatse mensen op te leiden gebeurt via capaciteitsopbouw van onderwijsinstellingen en -systemen (NICHE). Ondersteuning van beroepsonderwijs (bij NICHE gaat het om 40 procent van de projecten) wordt door alle partijen gezien als onmisbaar voor de ontwikkeling van de lokale bedrijvigheid en economie.

De hoger onderwijsprogramma's NICHE en NFP zijn belangrijke instrumenten om de Nederlandse kennis over en ervaring in voedselzekerheid, water, moeder- en kindsterfte, en veiligheid en rechtszekerheid in fragiele staten effectief in te zetten. Deze prioritaire thema's komen ook nu al sterk terug in beide programma's. In NICHE ondersteunen de projecten de sectoren van de bilaterale samenwerking van de Nederlandse ambassades. De meest voorkomende sectoren zijn landbouw, water, goed bestuur, recht, (beroeps)onderwijs en gezondheidszorg. Waardevolle thema's in NICHE zijn beroepsonderwijs, arbeidsmarkt en gender. De eerder genoemde sectoren scoren (vanouds) in NFP ook goed qua verdeling van beurzen (landbouw, water en geo-informatie zijn goed voor 50 procent van de beurzen, *business administration* is goed voor 17 procent).

Beide programma's hebben ook relevante afgeleide doelen. NFP-alumni zijn vaak te vinden op belangrijke posities in hun landen. Daarmee zijn ze belangrijke ambassadeurs voor Nederland. De kabinetsreactie op het WRR-rapport onderstreept het belang van een goede kennis over ontwikkelingslanden. Beide programma's zijn voor Nederlandse kennisinstellingen een zeer belangrijk onderdeel van hun verbinding met het zuiden. De programma's voeden daarmee in Nederland de kennisbasis over ontwikkelingslanden. Recente rapporten van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid en de Nationale UNESCO Commissie onderstrepen ook het belang van verbindingen vanuit Nederland met kennisinstellingen in het zuiden.

2. Relevant voor het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek

Nederlandse hoger onderwijsinstellingen zijn van oudsher sterk betrokken bij ontwikkelingssamenwerking en capaciteitsopbouw. Hun belang is niet alleen de omzet en de werkgelegenheid. Hoger onderwijs en onderzoek globaliseren, ook qua inhoud, zowel in Nederland als in het zuiden. De programma's stellen de Nederlandse instellingen in staat om inhoudelijk verbonden te blijven met ontwikkelingslanden. Dat komt de inhoud van onderwijs en onderzoek ten goede. Door de programma's blijven Nederlandse instellingen betrokken bij inhoudelijke ontwikkelingen elders in de wereld, in voor ons land belangrijke expertisedomeinen zoals landbouw, water, gezondheidszorg, goed bestuur en recht.

NICHE en NFP zijn daarnaast ook relevant voor het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek, omdat ze onze docenten en studenten blootstellen aan en in contact brengen met een deel van de wereld dat niet direct in hun bereik ligt. Een aantal instellingen wil op gestructureerde en langdurige wijze samenwerken in onderwijs en onderzoek met partnerinstellingen in het zuiden. Een beperkt aantal instellingen vult dit ook al concreet in.

De programma's stellen Nederlandse hogeronderwijsinstellingen in staat om op een professionele, goed ingebedde wijze betrokken te zijn bij ontwikkelingssamenwerking. Daarmee wordt ook het maatschappelijke draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking en buitenlands beleid versterkt.

3. Bijdragen aan bezuinigingen

Op NICHE en NFP wordt in 2011 34 miljoen euro bezuinigd op het oorspronkelijke bedrag van 116 miljoen euro (29 procent). Daarmee dragen beide programma's meer dan evenredig bij aan de bezuinigingen. In de *Basisbrief Ontwikkelingssamenwerking* wordt gesteld dat bezuinigingen worden gevonden binnen sectoren als onderwijs en gezondheidszorg, daar waar zij geen directe relatie hebben met prioritaire thema's. De prioritaire thema's zijn sterk vertegenwoordigd in zowel NICHE als NFP. Dit pleit voor een minder dan evenredige bijdrage van beide programma's aan de bezuinigingen voor 2012 en later.

4. Programma-innovaties en structurele samenwerking

Bezuinigingen zijn een goede aanleiding tot innovatie. Uitgangspunt daarbij is de ontwikkeling van clusters van bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en instellingen voor onderwijs en onderzoek in de domeinen waar Nederland meerwaarde heeft. Het gaat ook om het overbruggen van de grenzen tussen ontwikkelingssamenwerking en internationale samenwerking in het mondiale hoger onderwijs. Beide werelden vloeien in elkaar over, vooral in landen met een aantoonbare dynamiek en ambitie voor internationale samenwerking in onderwijs en onderzoek.

Meer structurele samenwerking

Een belangrijke kans is een betere aansluiting tussen de internationale ambities van het Nederlandse hoger onderwijs en die van collega-instellingen in ontwikkelingslanden. Het ontwikkelen van partnerschappen is nu geen doel, maar hoogstens een bijproduct van de gevraagde en geleverde dienstverlening. Het Nederlandse hoger onderwijs heeft de wens om op dit terrein te vernieuwen en ruimte te krijgen voor eigen initiatieven.

Het voorstel is om in de toekomst drie typen projecten te formuleren, afhankelijk van de inhoud en de context:

- A. Projecten met een zuiver dienstverlenende rol van de Nederlandse partij > weinig tot geen uitzicht op structurele samenwerking.
- B. Projecten met een dienstverlenende rol van de Nederlandse partij maar wel met mogelijkheden voor een verbinding met eigen onderwijs en onderzoek > mogelijk uitzicht op structurele samenwerking afhankelijk van niveau, onderwerp en type zuidelijke organisatie.
- C. Projecten met de Nederlandse partij als partner in onderwijs en onderzoek > doel is structurele samenwerking, aansluitend op primaire processen van onderwijs en onderzoek van beide partijen.

Het huidige instrumentarium (aanbesteding door subsidietenders voor Nederlandse deelname na zuidelijke vraagarticulatie) is gericht op de projecttypen A en B. Het voorziet niet in het faciliteren van C-projecten. Een toekomstig hoger onderwijsprogramma zou daarom verrijkt kunnen worden met een modaliteit als een *open call for joint proposals* met elementen van cofinanciering. Generieke voorwaarden zoals inbedding in het Nederlandse en het nationale beleid in het zuiden en stringente kwaliteitsbewaking blijven uiteraard ook hier van belang. Idealiter verschuift de komende twee jaar het zwaartepunt in de projecten richting B en C.

Een aantal andere kansrijke innovaties zijn:

- Benutten en stimuleren van de mogelijkheden voor *joint/double degrees*.
- Verlenen van NFP-beurzen voor opleidingen die Nederlandse en zuidelijke instellingen samen aanbieden, bijvoorbeeld als opvolging van succesvolle capaciteitsontwikkeling.
- Herintroduceren van de flexibele instrumenten die voorzien in specifieke trainingsbehoefte van bijvoorbeeld ontwikkelingspartners van ambassades en zakelijke partners van het Nederlandse bedrijfsleven.
- Faciliteren van cofinanciering van NFP-beurzen door bedrijfsleven, andere donoren en nationale overheden.
- Versterken van de samenwerking met andere Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's op het terrein van onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven.
- Versterken van reeds ingezette donorcoördinatie om additionele fondsen te verwerven.

5. Het Nederlandse hoger onderwijsveld draagt bij aan gesprek over modernisering

Het Nederlandse hoger onderwijsveld draagt graag bij aan het innoveren en moderniseren van de hoger onderwijs programma's van ontwikkelingssamenwerking. Daarbij gaat het op korte termijn over innovaties binnen de huidige programma's. Maar vooral gaat het over een gesprek over de vormgeving van programma's op de langere termijn. Dat alles met de aantekening dat er voldoende ruimte is in de vorm van tijd en middelen.